

رابطه خوش بینی تحصیلی معلمان با ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه

پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان

حسین مومنی مهممویی^{۱*} و سعید جلالی بارزازی^۲

تاریخ پذیرش: 93/11/19

تاریخ دریافت: 92/11/18

چکیده

هدف این پژوهش، بررسی رابطه خوش بینی تحصیلی معلمان با ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه ششم می باشد. جامعه آماری پژوهش تمامی معلمان و دانش آموزان پایه ششم شهرستان زاوه بود که از بین آن ۵۰ نفر معلم و ۵۰۰ نفر دانش آموز (۲۵۰ دختر و ۲۵۰ پسر) با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای مرحله ای ۵۰ مدرسه و از هر مدرسه یک کلاس و از هر کلاس ۱۰ نفر دانش آموز انتخاب شدند. روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است و برای گردآوری داده‌ها از پرسش نامه خوش بینی تحصیلی معلمان، ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و نمره های پیشرفت تحصیلی درس های ریاضی و علوم استفاده شد. هم چنین، از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون و هم چنین، آزمون t مستقل برای تجزیه و تحلیل داده ها استفاده شد. نتایج پژوهش نشان دادند که بین مولفه های خوش بینی تحصیلی معلمان با ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بر حسب جنسیت در دروس علوم و ریاضی رابطه معنی دار آماری وجود ندارد. فقط در مجموع بین خوش بینی معلمان و ادراک حمایت اجتماعی دختران با ($r = -0/49$ و $p\text{-value} = 0/01$) رابطه معکوس معنی داری وجود داشت، ولی در پسران ($r = 0/08$ و $p\text{-value} = 0/73$) رابطه معنی داری وجود نداشت.

واژه های کلیدی: خوش بینی تحصیلی^۳، ادراک حمایت اجتماعی^۴، انگیزه پیشرفت^۵، پیشرفت تحصیلی دروس ریاضی و علوم^۶.

۱- باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد تربت حیدریه، دانشگاه آزاد اسلامی، تربت حیدریه، ایران.

۲- دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قائنات، گروه علوم تربیتی، قائنات، ایران.

*- نویسنده مسئول مقاله: momenimahmouei@yahoo.com

۳ - Academic optimism

۴ - Perceived social support

۵ - Achievement Motivation

۶ - Academic achievement in mathematics and science courses

مقدمه

یافته های پژوهشی همواره نشان می دهد که معلم مهم ترین متغیر در یادگیری دانش آموزان است. به بیان دیگر، مهم ترین عامل، مواد آموزشی یا روش تدریس نیست بلکه معلم است (Kadivar, 2003). سازه نوین خوش بینی تحصیلی، باوری مثبت در معلمان است مبنی بر این که آن ها می توانند با تاکید بر تدریس و یادگیری (مؤلفه تأکید تحصیلی)، با اعتماد به مشارکت والدین و دانش آموزان (مؤلفه اعتماد به والدین و دانش آموزان) و با ایمان به ظرفیت و کارآیی خود (احساس کارآمدی) در غلبه بر مشکلات و شکست با تلاش و پشتکار، سبب پیشرفت تحصیلی دانش آموزان شوند (Woolfolk Hoy & all, 2008). این 3 بعد خوش بینی تحصیلی، بر اساس نظریه شناختی اجتماعی بندورا، با یکدیگر در تعامل هایی دوسویه هستند (Woolfolk Hoy & all, 2008).

حمایت اجتماعی می تواند به این صورت تعریف شود: درک در مورد در دسترس بودن افرادی که احساس می کنیم به ما اهمیت می دهند؛ اطمینان از این که افرادی وجود دارند که بتوان در هنگام نیاز به آن ها تکیه کرد که باعث می شود احساس خوبی داشته باشیم (Thoits, 1986)؛ (Cobb, 1976). کوهن¹ (2003) حمایت اجتماعی را این گونه تعریف کرد: حمایت اجتماعی یک شبکه اجتماعی² است که برای افراد منابع روان شناختی و محسوسی را فراهم می کند تا بتوانند با شرایط استرس زای زندگی و مشکلات روزانه کنار بیایند. به گونه معمول، حمایت اجتماعی سه نوع است: وسیله ای³، اطلاعاتی⁴ و احساسی⁵. حمایت وسیله ای شامل منابع مادی مانند غذا و پول می شود؛ حمایت اطلاعاتی شامل فراهم آوردن داده ها و یا پیشنهادهاست و فرد را قادر می سازد تا با مشکلات و سختی ها کنار بیاید و حمایت احساسی در برگیرنده عشق ورزیدن، اهمیت دادن و درک طرف مقابل است (Cohen, 2003).

انگیزش زیربنای رفتار انسان بشمار می رود و می توان آن را نیرویی تعریف کرد که انسان را به سوی فعالیت ها هدایت می کند. صاحب نظران انگیزش را فرآیندی می دانند که سه قلمرو ایجاد انگیزه، هدایت به سمت هدف معین و استمرار انگیزه را در بر می گیرد (Rankin, 1993). از انگیزش پیشرفت نیز تعاریف متعددی شده است. گیچ و برلاینر⁶ انگیزه پیشرفت را به صورت یک

1 - Cohen

2 - Social network

3 - Instrumental

4 - Informational

5 - Emotional

6 - Gage & Berliner

میل یا علاقه به موفقیت کلی یا کسب موفقیت در زمینه خاص تعریف کرده اند (Seif, 2009). شناسایی مفهوم انگیزش و آگاهی از انگیزه های گوناگون و تأثیر آن ها بر فرایند یادگیری دانش آموزان به معلم کمک می کند تا در طرح و اجرای برنامه های آموزشی خود روش های بهتری را بکار بندد. انگیزش متغیری فرضی است که روان شناسان تربیتی بود و نبود و درجات آن را در دانش آموزان از راه مشاهده رفتار در محیط های آموزشگاهی یا نمره های درسی اخذ شده استنباط می کنند. (Rio, 2005، ترجمه Seyyed mohammadi, 2005). منظور از انگیزه پیشرفت یا انگیزش موفقیت میل یا اشتیاق برای کسب موفقیت و شرکت در فعالیت هایی است که موفقیت در آن ها به کوشش و توانایی شخص وابسته است. (Slavin, 1987).

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و بررسی عوامل مؤثر بر آن موضوعی مهم است که بخش گسترده ای از پژوهش های علوم تربیتی را به خود اختصاص داده است. در ساختارهای تربیتی و آموزشی، پیشرفت تحصیلی معیاری است که برای سنجش میزان دست یابی به هدف های تربیتی در نظر گرفته شده است. اصطلاح پیشرفت تحصیلی عبارت است از میزان دست یابی دانش آموزان به هدف های آموزشی از پیش تعیین شده که از آنان انتظار داریم در کوشش های یادگیری خود به آن ها برسند (Seif, 2004). چندین عامل بر پیشرفت تحصیلی مؤثر است، این عامل ها به دو دسته فردی و محیطی تقسیم می شوند. پژوهش های انجام شده در این زمینه نشان داده است که متغیرهای شخصیتی و شناختی (عوامل فردی) در مجموع 70 درصد و سایر متغیرها از جمله محیطی، اجتماعی و موقعیتی 30 درصد واریانس پیشرفت تحصیلی را به خود اختصاص می دهند (Friedman, 2002).

از این رو، پژوهش در مورد معلم به عنوان عنصر درونی نظام آموزشی و بازتاب نقش او بر دانش آموزان باید مورد توجه و ارزیابی قرار گیرد. هم چنین، موانعی که بر سر راه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وجود دارد به عنوان بعدی از ابعاد گوناگون نظام آموزشی یکی از مهم ترین مسایل بسیاری از نظام های آموزشی کشورها، بویژه کشورهای جهان سوم است. بنابراین، لازم است از راه شناخت موانع و مشکلات برای رفع آن ها و کاستن از دامنه ضایعات تحصیلی چاره اندیشی و تدابیر لازم اتخاذ گردد زیرا برنامه ریزی برای وضعیت مطلوب جز با بررسی و شناخت وضعیت موجود و مقایسه آن با هدف ها و استانداردهای مطلوب، تحقق نخواهد یافت.

هدف پژوهش

بررسی ارتباط خوش بینی تحصیلی معلمان با ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پایه ششم.

- فرضیه هایی که این پژوهش قصد بررسی آن ها را دارد، عبارتند از:
- 1- بین خوش بینی تحصیلی معلمان و ادراک حمایت اجتماعی دانش آموزان (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد.
  - 2- بین خوش بینی تحصیلی معلمان و انگیزه پیشرفت دانش آموزان (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد.
  - 3- بین خوش بینی تحصیلی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در دروس ریاضی و علوم (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد.
  - 4- بین ادراک حمایت اجتماعی وانگیزه پیشرفت دانش آموزان (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد.
  - 5- بین ادراک حمایت اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در دروس ریاضی و علوم (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد.
  - 6- بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در دروس ریاضی و علوم (بر حسب جنسیت) ارتباط وجود دارد.
  - 7- بین ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دروس علوم و ریاضی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد.

روش پژوهش

نوع پژوهش: این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر گردآوری داده ها، توصیفی از نوع همبستگی است.

جامعه و نمونه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی معلمان و دانش آموزان پایه ششم مدارس دولتی که در سال تحصیلی 92-1391 دبستان های شهرستان زاوه مشغول به تحصیل بودند (تعداد کل جامعه آماری 60 معلم و تعداد 1228 نفر دانش آموزان پایه ششم بوده است). نمونه آماری در این پژوهش بر اساس جدول کرجسی و مورگان (1970) تعداد 50 نفر معلم و تعداد 500 دانش آموز دختر و پسر پایه ششم (به صورت مساوی) است که به صورت تصادفی مرحله ای (انتخاب 50 مدرسه از بین 95 مدرسه موجود و انتخاب یک کلاس از هر مدرسه و از هر کلاس 10 نفر - 5 نفر پسر و 5 نفر دختر) انتخاب شده اند.

ابزار پژوهش

در این پژوهش از سه پرسش نامه شامل آزمون های خوش بینی تحصیلی معلمان، ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و نمره های پیشرفت تحصیلی دروس علوم و ریاضی دانش آموزان است.

پرسش نامه خوش بینی تحصیلی

برای سنجش خوش بینی تحصیلی از پرسش نامه خوش بینی تحصیلی معلم وولفولک هوی، هوی و کورز (Woolfolk Hoy & Hoy & Kurz, 2008) استفاده شد. این پرسش نامه از 11 پرسش با سه آیتم (احساس خودکارآمدی معلم، اعتماد به دانش آموزان و والدین، اهمیت بر تحصیل) تشکیل شده است. در یک پژوهش در بین معلمان ابتدایی اوهایو، آلفای کرونباخ برای سه آیتم پرسش نامه عبارت بودند از: 0/73، 0/79 و 0/71. در این پژوهش نیز آلفای کرونباخ برای پرسش نامه عبارت بود از 0/74 که چون از 0/70 بالاتر است، از پایایی مناسبی برخوردار می باشد.

پرسش نامه حمایت اجتماعی

در این پژوهش برای ارزیابی حمایت اجتماعی، از پرسش نامه حمایت اجتماعی مالکی و الویت (Malecki & Elliot, 2002) که حمایت و کمک را در دو بعد میزان و اهمیت می سنجد استفاده شده است. این پرسش نامه شامل 60 پرسش در 5 خرده مقیاس مربوط به منابع حمایت اجتماعی (والدین، معلم، همکلاسی ها، دوستان نزدیک و سایر افراد مدرسه) است. هر خرده مقیاس دارای 12 پرسش است. هر سه گویه یا پرسش به ترتیب یکی از انواع چهارگانه حمایت اجتماعی (عاطفی، اطلاعاتی، ارزیابانه و ابزاری) را در بر می گیرد. در این پژوهش، 3 خرده مقیاس (والدین، معلمان و همکلاسی) در بُعد میزان که در کل شامل 36 پرسش می باشد، استفاده شده است. برای محاسبه پایایی خرده مقیاس های حمایت اجتماعی از آلفای کرونباخ استفاده شده که در جدول زیر نشان داده شده است.

جدول ۱- مقادیر مربوط به پایایی خرده مقیاس های حمایت اجتماعی.

این پژوهش	فرمانی (1389)	مالکی و الویت	
0/93	0/93	0/97	ضریب آلفا
0/83	0/90	0/54	والدین
0/85	0/89	0/59	معلم
0/93	-	0/37	همکلاسی
-	0/93	0/69	دوستان

پرسش نامه انگیزه پیشرفت

این پرسش نامه بمنظور سنجش مقدار انگیزه پیشرفت در کودکان 6 تا 14 ساله به وسیله برنارد واینر در دانشگاه کالیفرنیا تدوین شده است. این آزمون سه جنبه عاطفی (ترس یا امید)، جهت رفتار (روی آوری یا اجتناب) و خطر جویی (ترجیح دادن هدف های آسان، متوسط و دشوار) را به صورت موقعیت های پیشرفت بیان کرده و اندازه گیری می کند. شماره پرسش ها مربوط به هریک از سه جنبه در زیر ارایه شده است.

جدول ۲- پرسش های مربوط به جنبه های گوناگون انگیزه پیشرفت.

جنبه ها	عاطفی	روی آوری یا اجتناب	خطر جویی
شماره پرسش ها	3, 7, 8, 9, 12, 13	1, 4, 10, 17, 18	2, 5, 6, 11, 14, 19, 15

این آزمون شامل 20 پرسش دو گزینه ای است که در هر ماده آزمودنی در برابر دو موقعیت متفاوت قرار می گیرد. یکی از این موقعیت ها بر اساس نظریه مک کلند و سازنده آزمون، انگیزه پیشرفت بالا و موقعیت دیگر، انگیزه پیشرفت پایین را می سنجد. چنان چه آزمودنی در هر پرسش گزینه ای را انتخاب کند که به انگیزه پیشرفت بالا مربوط است، نمره یک و اگر گزینه ای را که به انگیزه پیشرفت پایین مربوط باشد انتخاب کند، نمره صفر خواهد گرفت. بدین ترتیب کمینه و بیشینه نمره ای که آزمودنی می تواند در این آزمون بدست آورد، صفر تا بیست خواهد بود.

جدول ۳- سطوح گوناگون انگیزه پیشرفت دانش آموزان.

سطح انگیزه پیشرفت دانش آموزان	خیلی پایین	پایین	متوسط	زیاد	خیلی زیاد
نمره های خام	کم تر از 7/1	از 7/1 تا 9/1	از 9/1 تا 11/1	از 11/1 تا 13/1	بیش تر از 13/1

روایی: بر اساس گزارش سازنده، آزمون از روایی محتوایی و ثبات درونی بر خوردار است و برای روایی ملاکی آن همبستگی نمره های پیشرفت تحصیلی و نمره های انگیزه پیشرفت را محاسبه و معادل 0/16 گزارش دادند که از نظر آماری معنادار است و ضریب ملاکی قابل قبولی را نشان می دهد.

پایایی: ضریب پایایی این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ بر آورد و معادل 0/51 گزارش شده که نشان دهنده اعتبار نسبی برای این آزمون است. از آن جایی که ضریب آزمون کم تر از

۰.۷۰ / است، دوباره پایایی آن با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ محاسبه می شود. در این پژوهش برای سنجش پایایی آن از آلفای کرونباخ استفاده و برابر با ۰/۷۳ گزارش شده است.

ابزار سنجش پیشرفت تحصیلی

منظور از پیشرفت تحصیلی در این پژوهش نمره های دروس علوم تجربی و ریاضی دانش آموزان پایه ششم دبستان می باشد که پس از انجام امتحان های نوبت دوم از معلمان مربوطه اخذ شده و با نتایج خوش بینی معلمان، ادراک حمایت اجتماعی دانش آموزان و انگیزه پیشرفت آن ها بررسی و سنجیده شده است.

تجزیه و تحلیل داده ها

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار spss 19 استفاده شد و برای آزمون فرضیه ها از ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل رگرسیون و هم چنین، آزمون t مستقل استفاده شد. سطح معنی داری آماری (5/0=آلفا) در نظر گرفته شد.

یافته ها

فرضیه نخست پژوهش - بین خوش بینی تحصیلی معلمان و ادراک حمایت اجتماعی دانش آموزان (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد.

برای بررسی این رابطه از همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴- همبستگی خوش بینی تحصیلی معلمان با مولفه های ادراک حمایت اجتماعی

دانش آموزان.

		رابطه خوش بینی با مولفه های ادراک حمایت اجتماعی	
دختران	پسران		
r	r		
-0/40*	-0/16	حمایت معلم	
-0/44*	-0/02	حمایت همکلاسی	
-0/31	-0/004	حمایت والدین	
-0/49*	-0/08	ادراک حمایت اجتماعی	

N=250

*P≤0/05

N=250 دختران

پسران

با توجه به جدول 4 بین هیچ یک از مولفه های ادراک حمایت اجتماعی دانش آموزان پسر با خوش بینی معلمان رابطه ای معنی دار وجود ندارد، ولی در دانش آموزان دختر بین مولفه های حمایت از طرف معلم و همکلاسی با خوش بینی معلمان رابطه ای معکوس معنی دار وجود دارد و بین مولفه حمایت والدین در دختران با خوش بینی معلمان نیز رابطه ای معنی دار وجود ندارد. در مجموع بین خوش بینی معلمان و ادراک حمایت اجتماعی دختران با $(r = -0/49)$ رابطه معکوس معنی دار وجود دارد، ولی در پسران با $(r = 0/08)$ رابطه معنی دار وجود نداشت $(P \leq 0/05)$. هم چنین، برای آزمون فرضیه بالا از رگرسیون خطی ساده مدل هم زمان استفاده شده است که در جدول های زیر ارائه شده است.

جدول ۵- همبستگی چندگانه خوش بینی و ادراک حمایت اجتماعی دختران.

ضریب همبستگی	مجذورات R	مجذورات R تعدیل شده	خطای معیار تخمین
-0/49	0/23	0/20	25/71

با توجه به جدول 5 همبستگی بین خوش بینی معلم و ادراک حمایت اجتماعی 0/49- است. به بیان دیگر، با توجه به مجذورات R تعدیل شده 20 درصد از واریانس ادراک حمایت اجتماعی دانش آموزان دختر به وسیله خوش بینی تحصیلی معلمان تبیین می شود.

جدول ۶- بررسی معناداری مدل رگرسیون برای پیش بینی ادراک حمایت اجتماعی از روی

خوش بینی تحصیلی معلمان.

مدل	مجموع مجذورات	df	میانگین مجذورات	آماره F	مقدار احتمال
رگرسیون	5103/37	1	5103/37		
باقی مانده	16523/29	25	660/93	7/72	0/01
کل	21626/67	26			

با توجه به جدول 6 پیش بینی ادراک حمایت اجتماعی از روی خوش بینی تحصیلی معلمان از نظر آماری در سطح $p < 0/05$ معنی دار بوده است که این معنی داری نشان دهنده رابطه معکوس آماری بوده است. به بیان دیگر، هرچه خوش بینی تحصیلی معلم بالاتر رفته، ادراک حمایت اجتماعی دانش آموز پایین آمده است. پس فرضیه پژوهش در این جا تایید می شود.

جدول ۷- بررسی ضرایب استاندارد متغیر های پیش بین.

متغیر	ضرایب	خطای	ضرایب	آماره	سطح
	غیراستاندارد	معیار	استاندارد	t	معناداری
خوش بینی معلم	-7/36	2/65	-0/48	2/77	0/01

با توجه به جدول 7 بین متغیر پیش بینی کننده خوش بینی معلم با ادراک حمایت اجتماعی با توجه به ضریب استاندارد $\beta = -0/48$ رابطه معکوس معنی دار آماری وجود دارد. فرضیه دوم پژوهش - بین خوش بینی تحصیلی معلمان و انگیزه پیشرفت دانش آموزان (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد. برای بررسی این رابطه از همبستگی پیرسون استفاده شد که در جدول 8 آمده است.

جدول ۸- همبستگی خوش بینی تحصیلی معلمان با مولفه های انگیزه پیشرفت دانش آموزان.

رابطه خوش بینی با مولفه های انگیزه پیشرفت	
پسران	دختران
r	r
0/06	-0/15
0/19	-0/08
-0/19	0/11
0/02	-0/09
پسران N=250	دختران *P≤0/05 N=250

با توجه به جدول (8) بین هیچ یک از مولفه های انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر و پسر با خوش بینی تحصیلی معلمان (در سطح معنی داری 0/05) همبستگی وجود ندارد. پس مولفه های بالا رابطه معنی دار آماری ندارند. بنابراین، فرضیه پژوهش رد می شود و در این رابطه فرض صفر تایید می شود.

فرضیه سوم پژوهش - بین خوش بینی تحصیلی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس های ریاضی و علوم (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد. برای بررسی این رابطه از همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در جدول 9 آمده است.

جدول ۹- همبستگی خوش بینی تحصیلی معلمان با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس های علوم و ریاضی.

دختران		پسران		رابطه خوش بینی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان
r	r	r	r	
-0/18	-0/27			پیشرفت درس علوم
-0/28	0/12			پیشرفت درس ریاضی
-0/28	-0/17			پیشرفت تحصیلی

N=250 *P≤0/05 دختران N=250 پسران

با توجه به جدول 9 و عددهای r در مولفه های جدول می توان نتیجه گرفت که همبستگی بین خوش بینی تحصیلی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس های علوم و ریاضی در هر دو گروه دختر و پسر وجود ندارد. پس فرض صفر تایید شده و فرضیه پژوهش رد می شود.

فرضیه چهارم پژوهش - بین ادراک حمایت اجتماعی و انگیزه پیشرفت دانش آموزان (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد.

برای بررسی این رابطه از همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج جدول 10 بدست آمد.

جدول ۱۰- همبستگی انگیزه پیشرفت دانش آموز با مولفه های ادراک حمایت اجتماعی آن ها.

مولفه های انگیزه پیشرفت		عاطفی		روی آوری یا اجتناب		خطر جویی		انگیزه پیشرفت	
جنسیت		پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر
مولفه های حمایت اجتماعی		r	r	r	r	r	r	r	r
حمایت معلم		-0/005	-0/03	-0/06	0/13*	-0/03	0/006	-0/05	0/04
حمایت همکلاسی		-0/07	-0/001	0/04	0/03	0/009	0/01	-0/02	0/02
حمایت والدین		-0/06	-0/06	0/08	0/04	0/01	0/13*	-0/008	0/06
حمایت اجتماعی		-0/06	0/03	0/03	0/07	-0/01	0/05	-0/03	0/05

N=250 *P≤0/05 دختران N=250 پسران

با توجه به جدول 10 مشاهده می شود که فقط بین مولفه حمایت معلم با روی آوری یا اجتناب در دانش آموزان پسر و بین حمایت والدین و مولفه خطرجویی در دانش آموزان پسر در سطح $(P \leq 0/05)$ رابطه معنی دار وجود دارد و بین سایر مولفه ها رابطه ای معنی دار وجود ندارد و در مجموع نیز همبستگی بین انگیزه پیشرفت و ادراک حمایت اجتماعی در دختران و پسران مشاهده نشده است. پس فرضیه پژوهش رد شده و فرض صفر تایید می شود.

فرضیه پنجم پژوهش- بین ادراک حمایت اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس های ریاضی و علوم (بر حسب جنسیت) رابطه وجود دارد. برای بررسی این رابطه از همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در جدول 11 نشان داده شده است.

جدول ۱۱- همبستگی مولفه های ادراک حمایت اجتماعی با پیشرفت دانش آموزان در دروس

علوم و ریاضی								
ادراک حمایت اجتماعی با پیشرفت تحصیلی		حمایت معلم اجتماعی		حمایت همکلاسی		حمایت والدین		ادراک حمایت اجتماعی
پسر		دختر		پسر		دختر		پسر
r		r		r		r		r
0/03		-0/08		0/03		0/09		0/08
0/04		-0/05		-0/11		-0/002		-0/12
0/05		-0/09		0/09		0/05		-0/03
پیشرفت تحصیلی		پسران		دختران		*		N=250

بر اساس جدول (11) مشاهده می شود که: با توجه به r مولفه های جدول نتیجه می گیریم که فقط بین مولفه حمایت والدین از متغیر ادراک حمایت اجتماعی در دانش آموزان پسر با پیشرفت تحصیلی آن ها در دروس ریاضی و علوم همبستگی وجود دارد و بین سایر مولفه های موجود در جدول در سطح 0/05 برای هر دو جنس دختر و پسر همبستگی وجود ندارد و در کل بین ادراک حمایت اجتماعی و پیشرفت دانش آموزان دختر و پسر در درس های علوم و ریاضی رابطه معنی دار آماری مشاهده نشد. پس در این جا فرضیه پژوهش در سطح 0/05 پذیرفته نخواهد شد.

فرضیه ششم پژوهش- بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس های ریاضی و علوم (بر حسب جنسیت) ارتباط وجود دارد. برای بررسی این رابطه از همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در جدول 12 نشان داده شده است.

جدول ۱۲- همبستگی مولفه های انگیزه پیشرفت دانش آموزان با پیشرفت آن ها در درس های علوم و ریاضی بر حسب جنسیت.

عاطفی		روی آوری یا اجتناب		خطر جویی		انگیزه پیشرفت	
دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر	دختر	پسر
r	r	r	r	r	r	r	r
0/02	0/009	-0/12	-0/04	0/08	0/06	-0/002	-0/05
-0/06	0/004	0/02	0/09	0/07	0/02	0/01	0/05
-0/03	0/004	-0/06	0/03	0/1	-0/03	0/009	0/002

پسران N=250 دختران N=250 *P≤0/05

بر اساس جدول (12) نتیجه می گیریم که با توجه به r مولفه های جدول، هیچ همبستگی و رابطه معنی دار آماری (در سطح 0/05) بین مولفه های انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی دروس علوم و ریاضی در دانش آموزان دختر و پسر وجود نداشته، پس فرضیه پژوهش در این جا رد می شود.

فرضیه هفتم پژوهش - بین ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی درس های علوم و ریاضی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت وجود دارد. برای آزمون این فرضیه با استفاده از آزمون t گروه های مستقل، نتایج جدول 13 بدست آمد.

جدول ۱۳- مقایسه ادراک حمایت اجتماعی، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی درس های علوم و ریاضی در دانش آموزان.

Independent t test		پسران		دختران		جنسیت
p-value	t	انحراف معیار	میانگین	انحراف معیار	میانگین	متغیر
0/35	0/93	1/94	13/09	2/36	13/27	انگیزه پیشرفت
0/29	1/05	31/08	133/30	26/79	136/04	ادراک حمایت اجتماعی
0/61	0/51	2/26	13/74	2/21	13/84	پیشرفت درس ریاضی
0/12	1/5	2/38	15/78	2/72	15/42	پیشرفت درس علوم

N=250

*P≤0/05

دختران

N=250

پسران

با توجه به جدول 13 و مقدار t و p-value مولفه های موجود در آن، دانش آموزان دختر و پسر در متغیرهای انگیزه پیشرفت، ادراک حمایت اجتماعی و پیشرفت دروس ریاضی و علوم تفاوت معنی دار آماری وجود ندارد. بنابراین، فرض صفر تایید شده و فرضیه پژوهش تایید نمی شود.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس نتایج بدست آمده بین هیچ یک از مولفه های ادراک حمایت اجتماعی دانش آموزان پسر با خوش بینی معلمان رابطه‌ای معنی دار وجود ندارد، ولی در دانش آموزان دختر بین مولفه‌های حمایت از طرف معلم و هم کلاسی با خوش بینی معلمان یک رابطه معکوس معنی داری وجود دارد و بین مولفه حمایت والدین در دختران با خوش بینی معلمان نیز رابطه معنی داری وجود ندارد. در مجموع، بین خوش بینی معلمان و ادراک حمایت اجتماعی دختران رابطه معکوس معنی دار وجود دارد. این یافته ها با نتایج (Shabani & et al, 2011) که در پژوهش خود با عنوان «بررسی روابط خودکارآمدی، حمایت اجتماعی و خوش بینی در پیش بینی کنندگی بهزیستی ذهنی جهت تدوین مدل ساختاری در دانشجویان» دریافتند بین خوش بینی و حمایت اجتماعی دانشجویان و تاثیر آن در احساس بهزیستی ذهنی آن ها رابطه معنی دار مثبت وجود دارد، همخوان نیست.

نتایج پژوهش نشان دادند که بین هیچ یک از مولفه های انگیزه پیشرفت در دانش آموزان دختر و پسر با خوش بینی تحصیلی معلمان رابطه وجود ندارد که این نتیجه با یافته‌های نتایج پژوهش (Aboyi, 2012) با عنوان « بررسی رابطه انگیزش تحصیلی با خودکارآمدی (عمومی، شغلی و حرفه‌ای)»، (Nori & janbozorgi, 2007) با عنوان « بررسی رابطه میان انگیزه پیشرفت و خوش بینی»، (Cassidy, 2000) با عنوان «پیشینه اجتماعی، انگیزش پیشرفت، خوش بینی و سلامت» و (Najmi, 2008) که به « بررسی رابطه خودکارآمدی تحصیلی با انگیزش پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر دبیرستانی رشته‌های ریاضی فیزیک و علوم انسانی» پرداخت، همخوان نیست زیرا همگی به این نتیجه رسیده بودند که بین انگیزش پیشرفت و خوش‌بینی رابطه‌ای معنی‌دار وجود دارد.

این پژوهش نشان داد بین خوش بینی تحصیلی معلمان و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در درس های علوم و ریاضی در هر دو گروه دختر و پسر رابطه ای وجود ندارد. هم چنین، نتایج نشان می دهند که در مجموع همبستگی بین انگیزه پیشرفت و ادراک حمایت اجتماعی در دختران و پسران مشاهده نشده است. نتیجه این فرضیه با نتایج زیر همخوانی ندارد: (Chamdimba, 2007) که پژوهشی در مورد نگرش دانش آموزان نسبت به ریاضیات در مالاوی آفریقا انجام داد، نشان داد که

در آغاز پژوهش نگرش مثبت نسبت دختران به ریاضی کم‌تر از پسران بوده و در پایان پژوهش نگرش مثبت دختران نسبت به ریاضی بیش‌تر از پسران شده است. چامدیما در این پژوهش بیان کرده که فیشر و ریکاردز^۱ (1998) در پژوهش خود در رابطه با ریاضی دریافتند که دانش‌آموزانی که از معلمان کمک و رهبری بیش‌تری دریافت می‌کنند، بیش‌تر تمایل به مثبت بودن دارند.

نتایج نشان دادند که فقط بین مولفه حمایت والدین از متغیر ادراک حمایت اجتماعی در دانش‌آموزان پسر با پیشرفت تحصیلی آن‌ها در درس‌های ریاضی و علوم رابطه وجود دارد و بین دیگر مولفه‌های موجود برای هر دو جنس دختر و پسر رابطه وجود ندارد و روی هم رفته نیز بین ادراک حمایت اجتماعی و پیشرفت دانش‌آموزان دختر و پسر در درس‌های علوم و ریاضی رابطه معنی‌دار آماری مشاهده نشد. نتیجه این پژوهش با نتایج زیر همخوانی دارد: (Samadi, 2007) در پژوهشی با عنوان بررسی رابطه بین ادراک حمایت از سوی خانواده، معلمان و دوستان و خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی نشان داد که بین ادراک حمایت از سوی خانواده و معلمان با پیشرفت تحصیلی رابطه معنادار وجود ندارد. (Vahidi & et al, 2011) در پژوهش خود با عنوان «رابطه بین حمایت اجتماعی و خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی و رضایت از مدرسه در بین دانش‌آموزان مدارس راهنمایی دخترانه بیرجند» نشان داد که حمایت اجتماعی پیش‌بینی کننده معنی‌داری برای پیشرفت تحصیلی نیست.

افزون بر این، نتایج نشان دادند که بین مولفه‌های انگیزه پیشرفت با پیشرفت تحصیلی درس‌های علوم و ریاضی در دانش‌آموزان دختر و پسر رابطه‌ای وجود ندارد، این نتیجه با نتایج زیر همخوانی دارد: (Gashtasbi, 1996) در پایان نامه خود با عنوان «رابطه بین عزت نفس، انگیزش و هوش با پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزانی که به دوره پیش‌دانشگاهی راه یافته‌اند و مقایسه آن با دانش‌آموزانی که به این دوره راه نیافته‌اند، در سال 1374-1375 در شهرستان شیراز» به این نتایج دست یافت: که رابطه بین متغیر انگیزش پیشرفت با پیشرفت تحصیلی معنی‌دار نیست. (Tajvand, 1999) در پایان نامه خود با عنوان «بررسی رابطه هوش انگیزه پیشرفت، شیوه‌های فرزند پروری و مدت عضویت با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان پایه دوم و سوم راهنمایی عضو کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان در شهر اهواز» به این نتیجه دست یافت که عملکرد تحصیلی با انگیزه پیشرفت همبستگی معنی‌داری ندارد. (Molakhah, 2004) در پایان نامه خود با عنوان «بررسی رابطه بین سبک‌ها اسنادی با انگیزش پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه سوم مقطع متوسطه شهر تهران» به این نتیجه رسید که بین نمره‌های رشته‌های تحصیلی و آزمون انگیزه پیشرفت رابطه وجود ندارد.

¹ - Fisher & Rickards

نتایج بدست آمده در این پژوهش با نتایج زیر همخوانی ندارد:

(Biabangard, 2005) در پژوهشی که بمنظور بررسی رابطه میان عزت نفس، انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان‌های تهران انجام داده، به این نتیجه رسید که میان انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد.

(GhadamPour, 2012) در پژوهش خود با عنوان « بررسی رابطه بین سبک های فرزندپروری ادراک شده با انگیزش و پیشرفت تحصیلی » نشان داد که بین سبک فرزندپروری مقتدرانه با انگیزش و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. آزمون MANOVA نشان داد، بین دختران و پسران از لحاظ انگیزش و پیشرفت تحصیلی تفاوتی معنادار وجود دارد، هم چنین، بین گروههای آموزشی گوناگون از لحاظ انگیزش و پیشرفت تحصیلی تفاوتی معنادار وجود داشت. بنابراین، با توجه به یافته های بدست آمده از این پژوهش می توان بیان داشت که سبک فرزندپروری مقتدرانه، با انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانشجویان در ارتباط است.

(Bagheri, 1994) در پایان نامه خود با عنوان «بررسی رابطه شیوه های فرزند پروری با انگیزش پیشرفت در رابطه متغیر اخیر با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مقطع راهنمایی اهواز» به این نتیجه رسید که بین نمره های انگیزش پیشرفت با نمره های پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. نتایج بدست آمده نشان دادند که در متغیر های انگیزه پیشرفت، ادراک حمایت اجتماعی و پیشرفت درس های ریاضی و علوم بین دانش آموزان پسر و دختر تفاوت وجود ندارد که با نتایج زیر همخوانی دارد: (Fattahi, 1994) در پایان نامه کارشناسی ارشد با عنوان «بررسی رابطه بین انگیزه پیشرفت، جنسیت و عزت نفس» دریافت که بین عزت نفس، انگیزه پیشرفت و جنسیت دانش آموزان دبیرستانی ارتباطی معنادار وجود ندارد. (Fattahi, 1995) در پایان نامه کارشناسی ارشد با عنوان « بررسی رابطه عزت نفس و حمایت اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر شاهد مقطع راهنمایی شهرهای دولت آباد و شاهی» به این نتیجه رسید که بین حمایت اجتماعی با پیشرفت تحصیلی دختران و پسران رابطه ای معنادار وجود ندارد

(Yousefi & et al, 2012) در مقاله خود با عنوان « فراتحلیل عوامل مؤثر بر انگیزش تحصیلی» تضادهایی در نتایج پژوهش های انگیزش تحصیلی مشاهده کردند. این پژوهش بمنظور بررسی پژوهش های انجام شده در زمینه عوامل مؤثر بر انگیزش تحصیلی با روش فراتحلیل انجام گرفته است. جامعه این پژوهش شامل تمامی پژوهش هایی بود که در پایگاههای Magiran, SID و Irandoc بین سال های 1992-2011 در زمینه انگیزش تحصیلی انجام شده است. از این جامعه تعداد 132 پژوهش انتخاب شد و داده های آن ها در کاربرگ فراتحلیل که به وسیله پژوهشگر تنظیم شده بود، ثبت گردید. برای تحلیل داده ها از محاسبه اندازه اثر کلی، شاخص تعداد ناکامل بی خطر (Nfs) و آزمون Q برای همگنی مطالعات با استفاده از نرم افزار 2-CMA استفاده شد.

نتایج بدست آمده نشان دادند که به ترتیب متغیرهای راهبردهای یادگیری ($ES=0/479$)، خودکارآمدی ($ES=0/405$)، عزت نفس ($ES=0/384$)، خودتنظیمی ($ES=0/333$)، پیشرفت تحصیلی ($ES=0/329$)، اضطراب امتحان ($ES=-0/396$) و جنسیت ($ES=0/037$) بیشترین اثر را بر انگیزش تحصیلی دارند. متغیر رشته های تحصیلی ($ES=0/009$) نیز با سطح احتمال بیشتر از $0/05$ ($P=0/08$) اثر معنی داری بر انگیزش تحصیلی نشان نداد.

در پایان نامه خود با عنوان « رابطه راهبردهای یادگیری خود تنظیمی و باورهای انگیزشی با پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دبیرستان های شهرستان تکاب در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۹۲ » به این نتیجه رسید که تفاوتی معنی دار بین انگیزه پیشرفت و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دختر و پسر وجود ندارد.

پیشنهادها

پیشنهادهای کاربردی

با توجه به یافته های پژوهش توصیه می شود:

- 1- در صورت امکان سازمان آموزش و پرورش برنامه هایی برای افزایش خوش بینی تحصیلی معلمان و تقویت حمایت اجتماعی دانش آموزان (بویژه از جانب معلمان و همکلاسی ها) و بالا بردن انگیزه پیشرفت آن ها برای کمک به پیشرفت تحصیلی تدوین کند.
- 2- معلمان در کلاس های تدریس خود از روش ها و برنامه هایی استفاده کنند تا بتوانند انگیزه پیشرفت در دانش آموزان را تقویت کرده و افزایش دهند. هم چنین، این روش ها و ابزارهای بکار رفته، بتوانند باعث یادگیری همیشگی شوند.
- 3- بولتن، سی دی و فیلم های آموزشی در مورد خوش بینی معلمان، روش حمایت آن ها از دانش آموزان و راههای افزایش انگیزه و پیشرفت تحصیلی در آن ها به وسیله بخش های مشاوره و روان شناسی آموزش و پرورش تهیه و توزیع شود.
- 4- نشست های انجمن اولیاء و مربیان در رابطه با عوامل تاثیر گذار در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و توجه آن ها در نقش شان در این زمینه برگزار گردد.

پیشنهادهای پژوهشی

- 1- در این پژوهش، دانش آموزان پایه ششم ابتدایی مورد مطالعه قرار گرفته اند، لذا پیشنهاد می شود پژوهشگران دیگر به مطالعه این متغیرها در دانش آموزان پایه های دیگر نیز بپردازند.

- 2- پیشنهاد می شود تا پژوهش های مشابهی در همین زمینه در جامعه آماری وسیع تر در سطح استان اجرا گردد و از نتایج آن در تقویت و تایید این پژوهش و پژوهش های مشابه استفاده شود.
- 3- پیشنهاد می شود پژوهش های بعدی با بکار بستن روش های آزمایشی و شبه آزمایشی اجرا تا روابط علی بین متغیرهای پژوهش را مشخص سازد.
- 4- پیشنهاد می شود ارتباط بین مولفه های پژوهش با مولفه هایی همچون خودپنداره، انگیزش تحصیلی، عزت نفس، باورهای خودکارآمدی و... دانش آموزان مورد پژوهش قرار گیرد.

References

- Aboyi, A. (2012). Examine the relationship between academic motivation and self-efficacy (general, vocational), MS Thesis, Tehran, Allameh Tabatabai University. (in persian)
- Bagheri, M. (1994). Investigate the relationship between parenting style and motivation variables related to recent achievement Ahvaz school students. Master's thesis, shahid Chamran University. (in persian)
- Biabangard, E. (2005). Investigated the relationship between self-esteem, achievement motivation, and academic achievement in third year high school students in Tehran. MS Thesis, Tehran, Allameh Tabatabai University. (in persian)
- Cassidy, T. (2000). Social background, achievement motivation, optimism and health: A longitudinal study: counselling psychology quarterly, 13 (4). pp. 1.11.
- Chamdimba, C. (2007). An analysis of technical efficiency of mixed intercropping and relay cropping Agro forestry technologies in Malawi: A case of Zomba District in Malawi. Unpublished Master's thesis, Bunda college of Agriculture, University of Malawi.
- Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. Psychosomatic medicine, 38, 300-314.
- Cohen, S., Doyle, W. J., Turner, R. B., Alper, C. M., & Skoner, D. P. (2003). Sociability and susceptibility to the common cold. Psychological Science, 14, 389-395.
- Fattahi, A. (1995). Investigated the relationship between self-esteem and social support and academic guidance Psrshahd girl Dolatabad and shahi. Master's thesis, Mashhad Ferdowsi University. (in persian)
- Friedman, I. A & Kass, E. (2002). Teacher self-efficacy: a classroom-organization conceptualization. Teaching and Teacher Education, 18, 675-686.
- Gashtasbi, M. (1996). The relationship between self-esteem, motivation, intelligence and academic achievement among students who have found their way into university courses compared with students who did the course Anddr academic year (75-74) in the city of Shiraz. Master's thesis, Allameh Tabatabai University. (in persian)

- Ghadam Pour, A. (2012). Examine the relationship between perceived parenting styles and achievement motivation. MSc Thesis, Mashhad Ferdowsi University. (in persian)
- Kadivar, P. (2003). Psychology of learning. Tehran: publisher samt. (in persian)
- Molakhah, F. (2004). The relationship between attributional style and academic motivation of third-grade students at high schools in Tehran. Ms thesis, Psychology, Islamic Azad University, Science and Research. (in persian)
- Malecki, C.K. & Elliot, S.N. (2002). Children's social behaviors as predictors of academic achievement: A longitudinal analysis. *School Psychology Quarterly*, 7 (1), 1-23.
- Najmi, S. (2008). Investigate the relationship between academic self-efficacy, achievement motivation and academic achievement of students in mathematics, physics and humanities disciplines. MS Thesis, Tehran university. (in persian)
- Nori, N & janbozorgi, M. (2007). Examine the relationship between achievement and optimism. *Journal of Psychology*. The first year, 2, 130-105. (in persian)
- Rankin, R. (1993). The Basics of motivation. *The Agriculture Education magazine*. Vol. 1 , No. 60, pp. 6-90.
- Rio, J. M. (2005). *Motivation and Emotion* (fourth edition). Translated by Yahya seyed mohammadi. Tehran: Publication verayesh. (Date of publication in the original language, 2005). (in persian)
- Samadi, A. (2007). The relationship between perceived support from family, teachers, friends, and self-expressive control and academic achievement in middle school students in Arak, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University. (in persian)
- Seif, A. (2006). *Educational Psychology*. Tehran: Agah. (in persian)
- Shabani, S. et al, (2011). Examine the relationship between self-efficacy, social support and optimism predicted subjective well-being of the students to develop a structural model. MS Thesis, Tehran, Allameh Tabatabai University. (in persian)
- Shakeri, A. (2012). Relation to their learning strategies - setting and motivational beliefs and achievement Tekab city high school students in the academic year 92-1391. M.Sc. Thesis Tehran, Allameh Tabatabai University. (in persian)
- Slavin, R. E. (1987). Developmental and motivational perspectives on cooperative learning: A reconciliation. *Child Development*, 58, 1101-1167.
- Tajvand, A. (1999). Examine the relationship of intelligence, achievement motivation, parenting style and academic performance of students in membership during the second and third core member of the Intellectual Development of Children and Youth Library in Ahwaz, master's thesis, shahid Chamran University. (in persian)

- Thoits, P. A. (1986). Social support as coping assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 416-423.
- Vahidi, T. et al, (2011). The relationship between social support and self-efficacy of school achievement and satisfaction among high school students in Birjand girls. Master's thesis, Birjand University, Birjand. (in persian)
- Woolfolk Hoy, A., Hoy, W. K., & Kurz, N. M. (2008). Teachers' Academic Optimism: The Development and Test of A New Construct. *Journal of Teaching and Teacher Education*, 24, 821-835.
- Yousefi, Y. et al, (2012). Meta-analysis of factors affecting motivation. MS Thesis, Tehran, Allameh Tabatabai University. (in persian)
- Zare, H. (1994). The relationship between achievement motivation, sex and self-esteem. MS Thesis, Tehran, Tarbiat Moallem University. (in persian)

Archive of SID